

que la incorporació subreptícia de HAERENTIA a la família de HERES, fos un poc més refrenada ací (almenys en les fonts escrites) que en aquells països; i trigui més a imposar-se a la llengua literària nostra, que en el nostre ús oral o en els textos d'allà.

Tanmateix *herència*, contra les dades d'*AlcM* ja figura en la nostra llengua medieval, àdhuc apareix ja a l'arrencada del S. XIV, i això en tot un catalaníssim Muntaner: «lo senyor infant N'Anfós --- que davant vos he dit, e'l qual, depuis lo dit senyor infant En Jacme hac renunciat a l'*herència* de son pare, hac títol del primer engenrat <calc de *primogènit*>, e fo jurat, après lo senyor rei son pare, per senyor e per rei de tots los regnes».⁶ En el *Torcimany* d'Aversó es dona *erència* com a rim de *prudència*, *diligència* etc. (196a3)¹⁵ amb variant *erença* (65.33); «aquesta baronia, après òbte d'ell, hagué Santa Maria Magdalena per *berència*», StVicentF (II, 190.22); en doc. de 1443 del gran capbreu de la col·legiata de Morella (f° 15r, cita s. v. TANYER).

Caducs ja els prejudicis lingüístics de la noblesa, que se'ns tornava botiflera, i en mà del poble la direcció de la llengua, *berència* apareix copiosament en les fonts dels segles baixos, OPou.⁷ *DT*o. (*berència* 1647, *erència* 1670, de la qual aquesta edició enumera 20 menes o graus), Lacav. etc. No cal dir que usat pels grans escriptors del S. XIX: «Jo ab ell me quedaré en esta montanya / —resolt exclama 'l comte de Cerdanya / --- / Mon fill Ramon ja menarà ma *berència*: / per acabar ma vida en penitència / jo, ací mateix, vull fer un monestir: / puix no he sabut del viure la ciència, / dexau-me apendre ací la de morir», Verdaguier, *Cani-gó* IX, 56a.

ALTRES DERIV.: *Hereditari* [1276], pres del llatí *hereditarius*. *Hereditat*. *Heretable*. *Heretador*. *Here-tament* [Jaume I etc.; *D*Ag., *AlcM*]. *Heretatge* [Llull; JoMartorell etc.]; *hereuatge*. *Hereuer*. *Cohereu*. *Desheretament*. *Desheretat*. I els ja estudiats supra.

¹ Riquer (p. 473, cap. 154, cap. 477, *NCl*. v, 262.2) ho canvia desprecupadament en *hereva*. — ² On després de parlar de *fé-lo heredero*, ens expliquen les cerimònies que practiquen en *fé eréys* 'a l'instituir hereu' (1965). — ³ On per cert ja apareix *heretatu* en el gran clàssic baix-navarrès del S. XVI, Leizarraga, punt de partida de tota la literatura basca (en les formes conjugades *heretaturen* i *hereta eçaque*, documentades almenys en tres passatges dels seus evangelis). Són innecessaris els esforços que fa Uhlenbeck (*Vergl. Lautlehre der bk. Dial.*, p. 73) per explicar-se la *-t*- creient que prové d'una forma romànica amb *-d*- com el cast. *heredar*. — ⁴ Hi ha només algun cas esporàdic del consonantisme *heredar* en català antic: en un text p. p. Serra i Riera, *Trois textes catalans*, *RHisp*. LXXII. Altrament *heredar*, només cat. or., és un castellanisme inexcusable; cf. infra amb *-t*- en parlars populars de tots els dialectes, i en particular el val. — ⁵ En el lleonès del Bierzo ens descriuen *persona de erdidad* com a «persones de *veracidad*» (G.³ Rey), però entenguem en realitat 'persona de posició contribuent, impor-

tant'. I *erdidade* ha arribat a resultats semàntics semblants a la Montaña santanderina, ast., gall. etc. ⁶ § 290, ed. Casacuberta VIII, 60.9. L'ed. Bofarull hi posa *aretatge* (p. 558): ed. menys acurada i de poca autoritat, que cedeix aquí al mot de la koinè cancelleresca: que això sigui degut a Bofarull o a l'escriba d'un manuscrit (o a l'editor del S. XVI) no cal preocupar-nos-en gaire. — ⁷ «FRASES DE TESTAMENT Y HERÈNCIA», p. 239. Del fet que a la resta del capítol no torna a sortir el mot, mentre que sí *heretat*, *hereu*, *heretar*, semblaria deduir-se que *herència* l'usava ell només en el sentit de 'el fet i les modalitats de l'heretar', i *heretat* per a la massa concreta de béns.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVS. I CPTS.: *hereua*, *-va*, *heretar*, *desheretar*, *hereter*, *heretera*, *heretat*, *heret*, *herents*, *herència*, *hereditari*, *hereditat*, *heretable*, *heretador*, *heretament*, *heretatge*, *hereuatge*, *hereuer*, *cohereu*, *desheretament*, *desheretat*.

Hermadrofita, *hermafroditisme*, V. *hermètic*

HERMENEUTIC, pres del gr. *ἐρμηνευτικός* 'relatiu a la interpretació', derivat de *ἐρμηνεύς* 'intèrpret', 'explicador', 'traductor'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*. DERIV.: *Hermenèutica* f. [1868].

Hermerissa, V. *erm*

HERMETIC, pres del b. ll. *hermeticus*, aplicat a les doctrines i procediments de l'Alquímia, pel nom de Hermes Trismegistos, personatge egipci fabulós, que suposaven autor d'aqueixes doctrines; d'aquí *segell* o *tanca hermètica*, els impenetrables a l'aire, obtinguts per fusió de la matèria de què està formada l'envàs, que s'anomena així pel fet d'obtenir-se mitjançant un procediment químic. □ 1.ª doc.: *hermèticament* ja Lab. 1840, *hermètic* 1868 (*SLitCosta*). *Hermetisme* [1949, Dolç].

CPT. d'*Hermes* (gr. 'Ερμής) 'Mercuri'. *Hermafrodita* [Belv.], s'havia dit *hermafrodit*, pres del ll. *hermafroditus*, gr. 'Ερμαφρόδιτος, personatge mitològic, fill d'*Hermes* i *Afrodita*, que participava de tots dos sexes: «--- totes / --- / quant concebran / --- / torben natura / --- / fan-ne sens braç, / o gran cabaç; / d'ells, cap sens pits, / *hermafrodits*; / altres, sens sés / --- / sens peus e mans / ---», JRoig (*Spill*, 8886); deformació popular *manflorita* 'home efeminat' a Mondóver (*Canyis*, 127). *Hermafroditisme*. *Hermodàctil* [1317], pres del gr. *ἑρμωδάκτυλος*, compost amb *δάκτυλος* 'dit'.

Hermína < *hesmína* (V. *aimína*) *Hermíni*, V. *ermini* *Hermodàctil*, V. *hermètic* *Hermós*, *hermosejar*, *hermosor*, *hermosura*, V. *formós* (FORMA)

HÈRNIA, pres del ll. *hernia* id. □ 1.ª doc.: fi segle xv, Cauliac, i probablement ja es devia usar poc o molt c. 1300, quan apareix *herniós*.